

Ο ΑΛΕΞ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η διπλή κρίση του συστήματος

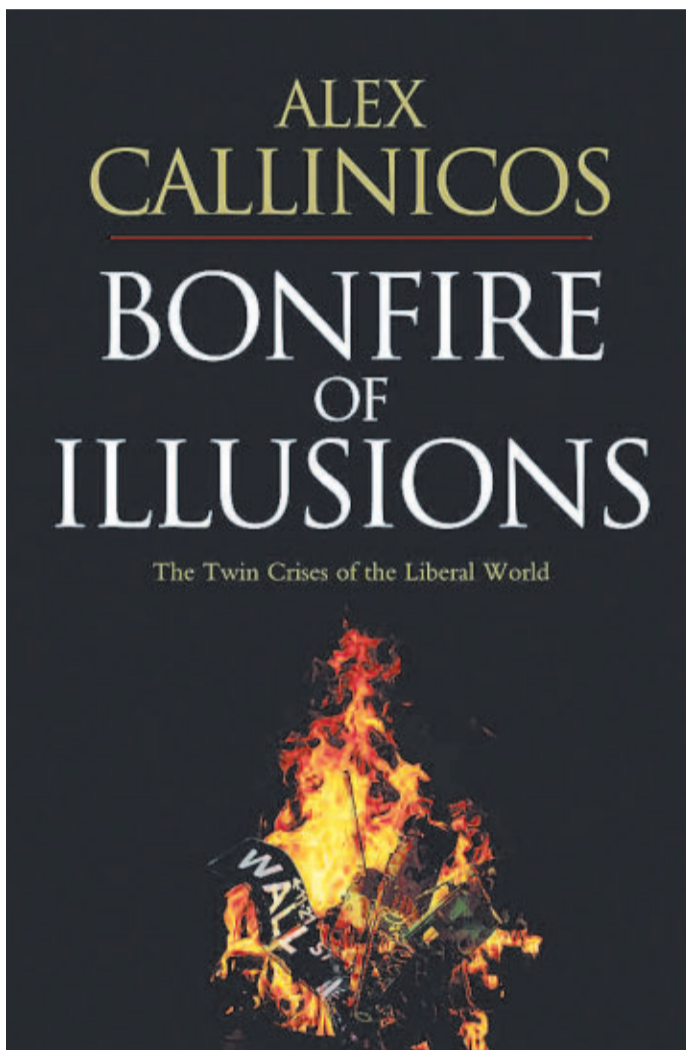
Την Τετάρτη 8 Σεπτεμβρίου, ο Αλεξ Καλλίνικος θα είναι ομιλητής στην εκδήλωση με τίτλο «Η διπλή κρίση του συστήματος. Υφέση και ιμπεριαλισμός» που οργανώνει το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο. Η ομιλία του θα γίνει με αφορμή το τελευταίο του βιβλίο, που κυκλοφόρησε στα αγγλικά την περασμένη Άνοιξη, «Bonfire of Illusions» - «Αυταπάτες στην πυρά» με υπότιτλο «Οι δίδυμες κρίσεις του φιλελεύθερου κόσμου».

Το βιβλίο του Καλλίνικος παίρνει σαν αφετηρία δύο γεγονότα. Τη βαριά ήττα της Γεωργίας στον πόλεμο με τη Ρωσία τον Αύγουστο του 2008 και την κατάρρευση της Λίμαν Μπράδερς μόλις ένα μήνα αργότερα. Τα δύο γεγονότα φαινομενικά είναι άσχετα μεταξύ τους. Όμως ο Καλλίνικος τα εξετάζει στην ιστορική τους διάσταση και διαπιστώνει ότι, από κοινού, σηματοδοτούν το τέλος μιας μακράς περιόδου αυταπάτης ότι ο καπιταλισμός οδεύει σε μια κατάσταση όπου θα εξασφαλίζει ειρήνη και ευημερία.

Η αυταπάτη αυτή ήταν «δίδυμη» με την έννοια ότι συνδύαζε την οικονομία και την πολιτική. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και την κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ, ο κυρίαρχος μύθος ήθελε τους ανταγωνισμούς και τους πολέμους να πηγαίνουν στο περιθώριο. Από τη μια μεριά η Υπερδύναμη είχε μείνει χωρίς αντίπαλο, άρα ο κύριος παράγοντας για τη σύσφιξη των εξοπλισμών και των εντάσεων είχε εξαφανιστεί. Από την άλλη, τα κράτη της Ευρώπης έβαζαν στην άκρη τις αντιπαράθεσες τους και έβαζαν πλώρη για το σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμπεριλάμβανε ολόενα και περισσότερες χώρες.

Ταυτόχρονα άνοιγε υποτίθεται μια περίοδος διαρκούς ανάπτυξης, με την ελεύθερη αγορά να δίνει λύσεις εκεί που οι συνταγές του παρελθόντος είχαν αποτύχει. Αυτές οι δύο ειδών «παγκοσμιοποιήσεις» πήγαιναν μαζί.

Ο Καλλίνικος εξηγεί ότι αυτές οι εκτιμήσεις ήταν χτισμένες στην άμμο. Το πρώτο μέρος του βιβλίου είναι αφιερωμένο στις ρίζες της σημερινής οικονομικής κρίσης. Εξηγεί γιατί, παρόλο που η κρίση εκφράστηκε στη σφαίρα του χρηματοπιστωτικού τομέα, αυτή ήταν μόνο η αφορμή και όχι η αιτία. Η κρίση εξελισσόταν ήδη βαθύτερα, στην καρδιά της οικονομίας, από δεκαετίες πριν. Μετά τα πρώτα χρυσά χρόνια της μεταπολεμικής ανάπτυξης, οι κερδοφόρες επενδύσεις άρχισαν να στερεύουν. Ο

νεοφιλελευθερισμός που μετατρέπεται σε παγκόσμιο δόγμα στα τέλη της δεκαετίας του '70 ήταν ο τρόπος με τον οποίο ο καπιταλισμός προσπάθησε να δώσει λύση σε αυτό το αδιέξοδο. Το χτύπημα στους μισθούς, το τσεκούρωμα στις κοινωνικές δαπάνες και οι ιδιωτικοποιήσεις έδειχναν να λειτουργούν και να γλιτώνουν τον καπιταλισμό από την προοπτική ενός κραχ ανάλογου της δεκαετίας του '30.

Αδιέξοδο

Όμως, όπως εξηγεί ο Καλλίνικος, ο νεοφιλελευθερισμός δεν έδινε λύση στο βαθύτερο αδιέξοδο των πεσμένων κερδών. Ενώ ταυτόχρονα, έστριβε ολόκληρη την οικονομία σε μεγαλύτερη εξάρτηση από τα δάνεια.

Όπως το λέει χαρακτηριστικά: «Η δανειακή φούσκα ήταν μια προσπάθεια να μπορέσει η αμερικάνικη οικονομία (και κατά συνέπεια η οικονομία ολόκληρου του πλανήτη) να συνεχίσει να αναπτύσσεται, παρότι δεν κατάφεραν να ξεπεράσουν τη χρόνια κρίση κερδοφορίας και υπερσυσσώρευσης». Η κατάσταση έμοιαζε με «ένα ατύχημα εν αναμονή». Η κρίση στις αγο-

ρές των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ ήταν ο πυροδότης που αποκάλυψε το σαθρό υπόβαθρο. Ο Καλλίνικος εξετάζει τις διαφορές σε σχέση με τη δεκαετία του '30: τον τρόπο με τον οποίο η Κίνα μπόρεσε να τροφοδοτεί με ρευστό τις ΗΠΑ την τελευταία δεκαετία, αλλά και τις πρωτοφανείς κρατικές ενισχύσεις που έπεσαν τα τελευταία δύο χρόνια για να σώσουν τις τράπεζες και τις αγορές. Όμως εξηγεί ότι αυτή η τελευταία «λύση» όσο συνεχίζεται, τόσο πιο ευάλωτο κάνει τον παγκόσμιο καπιταλισμό. Η άλλη επιλογή θα ήταν να αφεθούν οι χρεοκοπημένοι τομείς της οικονομίας να καταρρεύσουν, όμως αυτό κάνει πιθανή τη βύθιση σε μια μεγάλη ύφεση για πολλά χρόνια ακόμη.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου αφορά στο άλλο μισό της αυταπάτης, στο υποτιθέμενο τέλος του ιμπεριαλισμού. Η επέκταση του ΝΑΤΟ προς τα ανατολικά ήταν σταθερός στόχος της αμερικάνικης πολιτικής μετά το '90. Μια σειρά από περιοχές που ήταν παλιοί δορυφόροι της Ρωσίας, πέρασαν στην επιρροή των ΗΠΑ. Ο βομβαρδισμός της Γιουγκοσλαβίας το 1999 έδειξε ποια ήταν τα μέσα που θα

χρησιμοποιούσε ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός εκεί που θα συναντούσε προβλήματα. Όμως η ήττα της Γεωργίας, που είχε τη στήριξη των ΗΠΑ και του Ισραήλ, στον πόλεμο του 2008, ήταν η απόδειξη πως η Ρωσία δεν μπορεί επ' άπειρον να θεωρείται ο χαμένος του παιχνιδιού. Ο πόλεμος του 2008 υπογράμμισε την υποχώρηση της αμερικάνικης ηγεμονίας και το γεγονός ότι το χαρακτηριστικό της εποχής μετά τον ψυχρό Πόλεμο δεν ήταν η αμερικάνικη παντοδυναμία αλλά ότι είναι «μια εποχή πιο έντονου γεωπολιτικού ανταγωνισμού και μεγαλύτερης παγκόσμιας αστάθειας».

Με τους πολέμους στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να πατήσουν πάνω στην απόλυτη υπεροπλία τους ώστε να διασφαλίσουν ότι στις επόμενες δεκαετίες κανείς δεν θα τις αμφισβητούσε. Όμως το στοίχημα απέτυχε και οι πόλεμοι αντί να οδηγήσουν σε σταθεροποίηση, αποκάλυψαν ακόμη περισσότερο ότι η «υπερδύναμη» έχει τεκνωθεί παραπάνω από όσο αντέχει.

Ο Καλλίνικος εξηγεί γιατί η υποχώρηση της αμερικάνικης ηγεμονίας συνδυάζεται με την όξυνση των ανταγωνισμών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάθε μια από τις διαφορετικές χώρες διαλέγει διαφορετικό τρόπο να ξαναποθετηθεί σε ένα παγκόσμιο σκηνικό που αλλάζει. Η οικονομία και η γεωπολιτική δένονται ακόμη περισσότερο. Στο βιβλίο, για παράδειγμα, τονίζεται πόσο οι διαφορετικές ενεργειακές εξαρτήσεις που έχουν οι ευρωπαϊκές χώρες από το ρωσικό αέριο και πετρέλαιο τις οδηγεί σε διαφορετικές συμπεριφορές στην γεωπολιτική σκακιέρα.

Το κρίσιμο συμπέρασμα του Καλλίνικος είναι ότι η δίδυμη κρίση που περιγράφει είναι κρίση του ίδιου του καπιταλισμού, όχι ενός συγκεκριμένου μοντέλου ή κάποιων πολιτικών επιλογών. Οι αυταπάτες βρίσκονται πλέον στην πυρά και οι εναλλακτικές που μέχρι χτες ήταν θαμμένες γίνονται αντικείμενο συζήτησης για εκατομμύρια ανθρώπους που βλέπουν το σύστημα γυμνό μπροστά στα μάτια τους. Το σπάσιμο της αυταπάτης, φυσικά, δεν είναι το τέλος της διαδικασίας παρά μόνο η αρχή. Το ζήτημα δεν είναι με ποιον τρόπο θα προσπαθήσει ίδιο το σύστημα να παραμείνει ζωντανό, αλλά ο τρόπος με τον οποίο η εργατική τάξη θα παρέμβει οργανωμένα για να οργανώσει τον πλανήτη σε εντελώς διαφορετική βάση.

Νίκος Λούντος

Στρατευμένος στη μαρξιστική θεωρία και πράξη

Ο Αλεξ Καλλίνικος είναι ο υπεύθυνος έκδοσης του θεωρητικού περιοδικού International Socialism Journal που εκδίδει το SWP (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα) στη Βρετανία.

Εδώ και πάνω από τρεις δεκαετίες είναι ηγετικό μέλος και ένας από τους πολυγραφότερους συγγραφείς του κόμματος. Παράλληλα έχει την έδρα Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Κολέγιο Κινγκς του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Έχει γράψει τις «Επαναστατικές ιδέες του Καρλ Μαρξ» που είναι η καλύτερη εισαγωγή στη ζωή και το έργο του Μαρξ. Το 1991, με τα δύο βιβλία «Η εκδίκηση της ιστορίας» και «Ενάντια στον μεταμοντερνισμό» έκανε την πρώτη οργανωμένη μαρξιστική αντιπαράθεση στις θεωρίες περί τέλους της ιστορίας και υπέρβασης του καπιταλισμού. Στα ελληνικά κυκλοφορεί και το σύντομο βιβλίο «Ρατσισμός. Τι είναι και πώς παλεύεται;» που εντοπίζει τις ρίζες του ρατσισμού στην ανάπτυξη του καπιταλισμού και εξηγεί γιατί το εργατικό κίνημα και η αριστερά πρέπει να έχουν στη σημαία τους την πάλη ενάντια σε κάθε είδους διακρίσεις.

Παρεμβάσεις

Έκανε επίσης παρεμβάσεις με βιβλία και σε άλλα ζητήματα του κινήματος και της μαρξιστικής θεωρίας. Ανάμεσά τους, το «Αντικαπιταλιστικό Μανιφέστο» που έγραψε το 2003 πάνω στα ερωτήματα που άνοιξε το κίνημα του Σιάτλ και της Γένοβας και θέλοντας να απαντήσει πώς μπορεί να είναι ο «άλλος κόσμος που είναι εφικτός».

Τα τελευταία χρόνια, ο Καλλίνικος υπήρξε ένας από τους συγγραφείς (με τον Ντέιβιντ Χάρβει και τον Τζοβάνι Αρίγκι) που ξανάνοιξαν τη συζήτηση για τον ιμπεριαλισμό, και για την επικαιρότητα των κλασικών του μαρξισμού όταν θέλουμε να εξηγήσουμε τους νέους ανταγωνισμούς στον πλανήτη. Με το βιβλίο του 2003, «Οι νέοι μανδάρινοι της αμερικάνικης εξουσίας» επιχείρησε να εξηγήσει το σκεπτικό πίσω από την επιθετική πολιτική των νεοσυντηρητικών της κυβέρνησης Μπους. Το 2009 επανήλθε με μια πιο συνολική παρουσίαση της μαρξιστικής θεωρίας για τον ιμπεριαλισμό στο βιβλίο «Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία». Το καινούργιο του βιβλίο για τη δίδυμη κρίση μπορεί να θεωρηθεί ότι συμπληρώνει μια τριλογία.

